

Այս լորտանգամը հրատարակի.
Ստորագրութեան արդէ է իման
Ասէ խոն վարժ հարել :

Տարեկան գինն է Լանիի շէշ 120 :
Դոտերէն Բաժանորդ Էրդէն-
ըն Ժողովար Զախար վճարելու էն :

ՀԱՆԴԻՍ ՈՒԹՕՐԵԱՅ

1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Բ. ՏԱՐԻ 1861

ԹԻԻ 6

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐժԱՐԱՆԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Բերա 15 Հոկտ 1861

Հոկտեմբեր 15 կիրակի Բերայի Նա-
րեկեան վարժարանին տարեդարձն ըլլալով
առաւօտեան ժամասացութենէն անմիջա-
պէս ետքը վարժարանին սրահը տարե-
դարձին հանդէսը կատարուեցաւ : Վար-
ժարանին Տնօրէններուն Էր Էր Էր Էր Էր
անձինք հրաւիրեալ էին, որոնց հետ մենք ալ
հանդիսին ներկայ գտնուելու պատիւն
ունեցանք : Հանդիսականներուն զուարթ
հանդարտութեանը մէջ ակնթիւն էր լսել
ատեն ատեն ազգային երգերուն նուագ-
ները զոր աշակերտաց բազմութիւնը կը
հնչեցնէր, և որոնց հանրատեսներէն շա-
տերը ձայնակից կ'ըլլային :

Մանուէլ վարդապետ Բերայի եկե-
ղեցւոյն քարոզիչը, ուրիշ յարգոյ բահա-
նաներով սրահին գլուխը բազմած էր :
Օրուան հանդիսին վրայ համառօտ ատե-
նաբանութիւն մ'ընելով, որուն գլխաւոր
նիւթն էր աշակերտները վարժարանին
պաշտպան Ս. Գրիգոր Նարեկացի հօր ու-
սումնասիրութեան հետ անոր հրեշտակային
վարուցն հետեող ըլլալու յորդորել, Վար-
դապետն իր հոգեւոր պաշտօնին վայելուչ
կերպով պահպանիչն ըսելով իր խօսքը լմն-
ցուց : Յետոյ յարգոյ Ռուբէն Ռուբինէն
դպրոցին տնօրէններէն մէկը, դպրոցին ա-
շակերտներէն Խաչատուր Տեօբէճիեան
Նշան Գարագաշեան և Հայկաբանութե
դասատու յարգոյ Համբարձում Ալաճա-
ճեան հետ զհետէ հանդիսին օրուանն ու

նպատակին համեմատ համառօտ ատենա-
խօսութիւններ ըրին : Աս խօսակցութեանց
մէջ տեղը յարգոյ Մկրտիչ Պեշեքթաշեանի
ողբերգութիւններէն նշանաւոր կտոր մը
ներկայացուեցաւ : Աս գեղեցիկ կտորն էր
Արշակ Բ. ին Անյուշ բերդին մէջ իր կե-
նացը անիրաւութիւններուն խղճէն տան-
ջուած՝ սոսկալի յուսահատութեան մատ-
նուելով ըրած անձնասպանութեան տեսա-
րանը . ուր նշանաւոր էին մանաւանդ ան
խօսքովը : Եւ անկապակէ անկապակէ
միասնեւորուն համար իր սրտով զէմ ըրած
նապը կը յայտնէր, սոսկալի կերպով վճիռ
տալով թէ Հայրենեաց մատնիչ և դաւա-
ճան ըլլողներուն վերջին դժոխային յու-
սահատութե վիճակն աս է : Պետրոս Մա-
ղաբեան երիտասարդը որ աս կտորին գըւ-
խաւոր դերասանն էր, ազգու կերպով
ներկայացուց բոլոր կտորը որ կէս ժամէն
աւելի չտեց : Տեսարանէն ետքը ի խնդ-
րոյ վերոյիշեալ յարգոյ Տնօրէնին հետե-
եալ համառօտ խօսքն ըսելու պատիւ ու-
նեցանք :

«Տեարք, մենք ամենքս ազգաւ հայ
ենք, ուստի և մէկ ընկերութիւն ենք .
աս վերջին խօսքն ըսելու մեզի համարձա-
կութիւն կուտայ ժամանակիս լուսաւո-
րութիւնը, թէպէտ որ և իցէ պատճառնե-
րով քանի մը ընկերութիւններու բաժ-
նուած կը գտնուինք : Մենք այսպէս մէկ
ազգ, մէկ ընկերութիւն ըլլալով ուրա-
խութեամբ ողջունելու ենք ամեն յառա-
ջադիմութիւն որ ազգին որ և իցէ բաժ-
նուած մասին մէջ կը տեսնենք : Ուրեմն
յանունն ան մի ընկերութեան որ է Հայ

ազգայնութիւնը՝ ես հիմա աս պատանիներուն մինչև հիմա ըրած յառաջագիմութեանը, և անոնց նպաստող անձանց խնամքներուն շնորհակալ ըլլալու պարտաւոր եմ: Աս մասնաւոր պարտաւորութիւնըս կատարելէ ետքը՝ հիմա մտիկ ըրէք տեաքք, ինչ որ ընդհանուր կերպով մարդուս կրթութեւնը պարտաւորութեանը, և դպրոցաց յառաջագիմութեանը վրայ պիտի ըսեմ:

«Մարդս բանական և ընկերական է. և աս երկու բանովն է որ անիկա ուրիշ ամեն կենդանիներէ գերազանց է: Բանականութիւնը շարունակ յառաջագիմութեան, այսինքն իր վիճակը միշտ գէպ ՚ի լաւը փութելու վրայ կը կայանայ: Իսկ յառաջագիմութեան արդիւնքը ընկերութեան երջանկութիւնն է: Ան ընկերութեան մէջ ուր յառաջագիմութիւն չտեսնուիր, մարդիկ մարդ չեն, գրեթէ անասուն են. և այնչափ աւելի՝ որչափ աւելի ան յառաջագիմութեան շարժումէն զուրկ են: Գիտենք որ ասանկ ընկերութիւններ աշխարհիս վայրենի միջոցներ են: Բարբարոս, կէսքաղաքակիրթ և քաղակակիրթ: Ասոնք կրնանք ջրոյ նմանցընել: Բարբարոս ընկերութիւն մը շարժում չունեցող կամ կայնած ջրոյ կը նմանի. ընկերութեան երկրորդ տեսակը կը նմանի ան ջուրերուն որոնց շարժումն իրենց մէջ է. անանկ շարժում մը որ պտոյտ մըն է մանաւանդ քան թէ ընթացք: Մինակ քաղաքակիրթ ընկերութիւններն են, որ կենդանի ջուրերու կը նմանին. որոնք մշտաբուխ և մշտահոս անարգել կը վազեն կ'երթան: Բայց ասանկ շարժման մը պատճառն ի՛նչ է: Աս շարժման պատճառը գիտութիւնն է: Գիտութեան ալ պատճառն է գննութիւնն ու գիտողութիւնը, որոնք ոչ միայն ծանօթութիւններ ստանալու, այլև անոնք դրուի ընելու, այսինքն ամենուն սորվելու յարմար ընելու միջոցներ են: Բան մը մինչև որ դրութիւն չըլլայ, գիտութիւն չըսուիր, և ամեն մարդու սորվելու յարմար չըլլար: Իսկ դպրոցներն ինչ են: Դպրոցներն ուրիշ բան չեն եթէ ոչ գիտութիւն, այսինքն դրութիւն եղած ուսում մը աւանդելու

տեղեր: Ուր որ գիտութիւն մը աւելի կատարեալ և աղէկ դրութեամբ կ'աւանդուի, հոն դպրոցներն աւելի կատարեալ են, և ան ընկերութեան մէջ շարժումն աւելի զօրաւոր է, և յառաջագիմութիւնն աւելի մեծ է»:

«Փորձով կը տեսնենք որ Էւրոպայի մէջ ան ազդերն աւելի յառաջագիմ են, որոնց մէջ գիտութիւններն աւելի աղէկ դրութեամբ են. և որչափ գիտութիւններն աղէկ դրութեամբ են, այնչափ ալ դպրոցներն աղէկ, բազմաթիւ և բազմատեսակ են: Ասկէ կը հետևեցընենք նախ, որ յառաջագիմութեան նպաստելու և աւելի զօրութիւն տալու համար՝ հարկ է որ վարժապետներն իրենց աւանդած ուսման դրութիւնը օրստօրէ աւելի կատարեալ ընելու աշխատին: Վարժապետներն այնչափ աւելի աղէկ դրութեամբ կրնան սորվեցընել, որչափ իրենց գիտցածն աղէկ դրութեամբ է: Երկրորդ՝ ազգին և ՚ի մասնաւորի դպրոցաց Հոգաբարձուներուն և անոնց հարգէ որ, օրստօրէ աւելի կատարեալ ուսման դրութիւն յառաջ բերող միջոցներ, այսինքն աղէկ գիրքեր մատակարարելու չդանդաղին: Ստակը մարդուս կենացը համար է. ինչպէս որ նիւթական կենաց պահպանութեանն ու զարգացմանը համար բան մը խնայուելու չէ, ասանկ ալ մտաւոր կենաց պահպանութեանը ու զարգացմանը համար ստակ և աշխատութիւն խնայելու չէ»:

Հանդիսին վերջանալուն մօտ՝ Ազարիկ Միհրդատ Գէորգեան Նիկոմիդացի երիտասարդը տղոց քաջալերական ուղերձ մը ըրաւ, յորդորելով որ իրենց կոչմանը համեմատ ազգին իրենց վրայ ունեցած յոյսը դերեւ չհանեն:

ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ

Մարդկային ազգին պատմութեանը մէջ մտադրութեան արժանի կէտ մը կայ, որն որ ժամանակիս ամենէն խորին մտածողներուն ու շարժութիւնն իրեն դարձուցած է. այն է հոգեւորին ու մարմնաւորին մէջ եղած մեծ պատերազմը: Աս պատերազմը հիմա Հայոց վրայ ալ հասած է: Աշ-

իշխողներն ըլլալու տեղ մեզի հետ համա-
միտ ու համակարիք ազատ քաղաքակիցներ
ըլլան :

Ինչ որ արեւմուտքի համար ըսինք՝ արեւ-
ելեան եկեղեցւոյ համար ալ կրնանք ըսել,
որուն մէկ երեւելի մասն է Հայոց եկեղե-
ցին : Տասնութ տարի Գարէ որ ուսումը բա-
ցարձակապէս Հայոց մէջ եկեղեցական
մասին ձեռքն էր : Սահակ՝ Մեսրոպ թարգ-
մանիչները՝ մեկնիչները՝ պատմագիրները՝ գի-
տութիւնն անգամ. ժամանակին յառաջա-
դիմութեանը չափով, կղերին մէջ եղած
են : Միսթար Գօշ մը, Գրիգոր Մագիստ-
ընս մը մեր գրագիտութեան պատմութեա-
նը մէջ հաղուագիւտ անձեր են : Մինչև
վերջին տարիները Միսթարեանք դար ու
կէս ազգին մէջ իրենց մշակած ուսման ու
գրագիտութեան ամեն ճիւղերուն դիկ-
տատորներն եղան : Ուսումն ու մատենա-
գրութիւնը զարմանալի արագութեամբ
մեր ժողովուրդին մէջ ժողովուրդին անց-
նելու հոսանքին վրայ է : Աս անցքը հաս-
տատուն և անդիմադրելի կերպով, թէպէտ
ոչ առանձին, բայց ընդհանրապէս իւր
հոգեւորէն մարմնաւորին անցնելու իր եռու-
էն պիտի ձգէ :

Իշխանութեան եկեղեցականաց ձեռքը
մնալուն բարեկամներն ու նոյն իսկ կղե-
րական մարմինը որոնք մարմնաւորին հո-
գեւորէն բաժնուիլն աղէկ չեն տեսներ,
մեր աս դիտողութիւնն ընելուն համար
թող մեզի դէմ չվշտանան. և չենք կարծեր
ալ թէ վշտանալու իրաւունք ունին, եթէ
միտ դնելու ըլլան որ մենք աս տեսութիւ-
նը ոչ իբրեւ դադափար մը մէջ բերինք,
այլ իբրեւ դէպք մը կը պատմենք որուն ըս-
տուգութիւնն ու անպայտը պատմութեան՝
և ժամանակակից պատմութեան մէջ է. ա-
նանկ դէպք մը որ մեր կամքէն անկախ
մարդու քաղաքակրթութեանն ու լուսա-
ւորութեան տեսարանին մէջ մեր աչուը-
ներուն առջևն իրօք կատարուած կ'երևի,
կը կատարուի ու պիտի կատարուի : Ասի-
կա եթէ գաղափար է, արտաքին գաղա-
փար մըն է զոր մենք իրականութենէ կ'առ-
նենք. եղած կը տեսնենք քան թէ կ'ընենք
որ ըլլայ : Եւ որովհետեւ երբոր բնական
զօրութիւն մը ուղղելու տեղ, անոր դէմ

դնելու ելինք, պատերազմի մը ելած կ'ըլ-
լանք, անոր համար ըսինք թէ ասիկա մար-
դու մտաւոր և բարոյական յառաջադի-
մութեանը պատմութեանը մէջ մեծամեծ
պատերազմներէն մէկն է որ հիմա Հայոց
վրայ ալ հասած է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅ ՀԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վասպուրականի գաւառը որ ասիա-
կան Տաճկաստանի գրեթէ արեւելեան մէկ
ծայրն է, հաղորդ եղած է ան շարժմանը
որ գրեթէ բոլոր Հայ ցեղին վրայ վերջին
քանի մը տարիներուն մէջ կը տեսնուի :
Հայոց մէջ երեցած շարժման վրայ Հայ-
ազգի և օտար մամուլներէ հրատարակու-
ած ամենէն նորագոյն և ամենէն լուրջ
գրութիւնները սա դիտողութիւնը կ'ը-
նեն, որ Հայերը բանավարութեւն նոր հաս-
նող տղու մը պէս խորհելու սկսած, կամ
բազմամեայ թմրութենէ մը ուշաբերող
մարդիկ ընդհանրապէս առաջին հայեցու-
ած իրենց և իրենց վրայ ազդող պատճառ-
ներուն վրայ բրած են : Վասպուրականի
ժողովուրդն, ինչպէս ըսինք, նոյն վիճակին
մէջ կը գտնուի : Ազգին աս մասը շատ կող-
մանէ համակրութեան արժանի է : Տաճ-
կաստանի ամենէն հեռաւոր ծայրերէն մէկն
ըլլալով, և իբրեւ Քիւրտիսթանու մէկ մասը
յեւուզակաբար ապրող Քիւրտ ցեղին մօտ
և անոր հետ խառն՝ շատ մը հարստահա-
րութեանց ենթակայ ըլլալէ զատ, իր մե-
ջէն ալ շարունակ հարստահարութիւններ
կրելու դատապարտուած էր : Աս ժողո-
վուրդին մէջէն ամենէն լուսաւորեալնե-
րուն վկայութեանը նայելով՝ շատ դէպքեր
կը ստուգեն որ, մինչև վերջին տարիներս,
ազգին մէջէն եկեղեցական ու աշխարհա-
կան մասնաւոր ազգեցութիւններ ան դա-
ւառին մէջ երկպառակութիւններ տածե-
լով՝ ազգին աս հեռաւոր մասին վիճակը
ներքին շփոթութիւններով ալ աւելի դառ-
նացնելու դէթ անդիտութեամբ պատ-
ճառ տուած են : Պօղոս վարդապետի դիպ-
ուածին վրայ մեզի գրով և ի լոյ հաղոր-
դուած պատմութիւնները թէպէտ ստուգ-
ուելու կարօտ, դէթ սաչափ նշմարել կու-

մը, « Համայն համարուեալք վասպուրական գաւառի ստորագրութեամբ », 60 ստորագրութեամբ բայց 56 կնքով, գրաբար լեզուով, հոս գտնուող վանեցոց երեւելիներուն եկած է : Արդարեւ 60 ստորագրութեամբ 56 կնքոյ բոլոր վասպուրականի ժողովրդեան անուն չէինք կրնար տալ, եթէ աղերսագրին բնագիրը մեզի հաղորդող և անոր վաւերականութեանն ու գաւառին ընդհանրութեանը ձայնն ըլլալուն վկայութիւն տուողները նախ՝ ծանօթ և նշանաւոր անձինք, և երկրորդ մանաւանդ՝ ասկէ առաջ երկու հակառակ կողմնակցութեան գլխաւորներ եղած չըլլային : Երբոր երկու հակառակ կողմեր միաբանած բանի մը կը վկայեն, ըստ մեզ մեծ փաստ կայ ապահով ըլլալու թէ բանը գէթ հաւանականաբար ստոյգ աղբիւրներէ կը բղխէ :

Աղերսագրին նիւթը հետեւեալն է : Աղերսագիրը նախ կ'իմացընէ թէ ինչպէս վասպուրականի ժողովուրդը չորս տարիէ 'ի վեր աղետալի գժտութեան մը հետեւանքներուն չարաչար ենթակայ եղած էր : Ու յարկաւորութեան պատճառներուն ու ներկայ վիճակին վրայ համառօտիւ անցնելէ ետքը՝ կ'իմացընէ թէ ինչպէս Ազգային Սահմանադրութիւնը զոր քարտէս կը կոչէ, ան գաւառին մէջ մեծ համակրութիւն ստացած է, և թէ ինչպէս անհամբերութեամբ կը սպասուի որ անոր գաւառին մէջ հաստատուելուն միջոցներն իրենց ծանուցուին : Եւ կ'աղաչէ որ չըլլայ թէ վասպուրական աս բարեկարգութեան գործին մէջ ալ մոռցուի, ինչպէս որ ասկէ առաջ շատ բաներու մէջ մոռցուած է : Ահա բուն աղերսագրին խօսքերը բընագրին լեզուովը : « Մէք ժողովուրդքս վասպուրականի . . . 'ի վերայ այսր ամենայնի միաբան հաճութեամբ 'ի խնդիր լեալ միաբանութեան և խաղաղութեան, ոչ այլ ինչ հնարս (տեսանեմք 'ի) խաղաղացուցանել զվրդովեալ ժողովուրդս՝ բայց եթէ զխաղաղացուցիչ կանոնադրութիւնն քուէարկութեան . . . Առ որ խնդրեմք յարգարասէր Ատենէ ձերմէ զի զբարեկարգեալն 'ի Պօլիս զազգային Սահմանադրութիւնն և մեզ հաղորդեալիք. զի միակամ հաճութեամբ ամենեցունց ըստ կա-

նոնի քուէարկութեան՝ հարկաւ ամենեքին հնազանդին . . . Արդեօք 'ի գործ դնելոց էք զամենեցուն հաճելի կանոնս Ազգային Սահմանադրութեանն, եթէ զայս ևս ընդամենայնի անցելոց ունիք ծածկել իբր չգիտացեալ . . . վերստին աղաչեմք զարգարասէր Առաւմարութիւն ձեր զի 'ի փառս Աստուծոյ և 'ի պարծանս և յօգուտ ազգիս զայն ազգօգուտ կանոն բարեկարգել 'ի վասպուրական գաւառիս » :

2. Առանձնականաց նամակներ վանէն հոս գտնուող վանեցոց երեւելիներուն գրութեամբ, որոնք կ'իմացընեն թէ վանայ մէջ շատերուն փափաքն է որ Սահմանադրութեան իրենց գաւառին մէջ հաստատուելուն համար Վասպուրականի ժողովուրդին ըրած խնդիրքը՝ վայելուչ կերպով Սէր Հանդէսին միջոցով հրատարակուի :

ԼՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊԻԼԱՐ

(Տես Բ. տարի (թիւ 5))

ԳԼՈՒԽ Բ.

Չորեպանին ճանապարհայն ունեցած փոքր-իւնը, և ինչպէս ժիւ Պլատ Սիւլայէ խոյս ասլու - լեւիւ կարիպիին ինչաւը :

Համբան Չորեպանին հետ մինակ չէի. մեզի ուղեկից էին Փանեաֆլորցի ընտանիքէ մը երկու պատանի, Մանտոնեհտու յի երգիչ մը որ քաղքէ քաղաք կը յածէր, և Ասդորկացի երիտասարդ մը որ Ասդորկա իր ծննդեան քաղաքը կը դառնար օրիորդի մը հետ՝ որուն հետ Վ երգոյ նոր ամուսնացած էր : Բանի մը վայրկեանի մէջ իրարու ծանօթացանք, իւրաքանչիւր դէպք ուստի գալն և ուր երթալը պատմեց : Նոր հարսը, թէպէտ մանկամարդ, բայց այնպէս սեւ ու տգոյն էր որ երեսը նայելու չէի ախորժեք : Բայց և այնպէս Չորեպանը որ գաւազնիկ զգացումներու տէր մէկն էր, տարբեր խորհուրդներու ու երազներու մէջ ընկղմած էր. կ'երեւի թէ աս խեղճ մարդը բոլոր օրն ան գեղեցիկ պատկերը նկատելով, անխորհուրդ մտածութեան մը յաղթուած էր : Երկայն չընեմ, իրիկուն ըլլալով՝ Գարգապէլոս անուն գիւ-

կուրծքիս վրայ դնելով՝ ստիպեցին որ ով ըլլալը, ուստի գալս, և անտառին մէջ ինչ բան ունենալա՞յ պատմեմ, ու մանաւանդ բան մը չթագուցանեմ: Ասանկ հարցու- փորձ մը իսկոյն ինծի կարծեցուց թէ ջո- րեպանին սպառնացած տանջանքին դահիճ- ներն են որ այնպէս խօսիւ հարցուփորձ կ'ընեն. ուստի գարհուրած պատմեցի թէ Օվիէտոցի պատանի եմ որ Սալամանքա կ'երթայի. և թէ ինչպէս աղմուկի մը բռն- նուեցայ, ու տանջանաց մատնուելու վա- խով 'ի փախուստ աճապարած էի: Ասպատ- մութենէն իմ միամիտութիւնս հասկընա- լով, քրքիջ բարձին. վերջապէս մէկն ինծի բտաւ. Հանդարտ եղիր, բարեկամ. մեղի հետ եկուր ու բանէ մը մի վախնար. մենք քեզ յապահով կը հանենք: Աս ըսելով իս ձիուն նիւն հանեց ու գաւակին վրայ նստեցուց, և մացառներուն մէջէն մտանք անտառին մէջ:

Աս պատահմունքին խելքս չհասաւ. բայց և այնպէս ինծի չարագուշակ չէր թուէր: Եթէ աս մարդիկը, կ'ըսէի մտքիս մէջ, գող էին, անշուշտ իս կը կոյրպտէին, և թերեւ կը սպաննէին: Կ'երեւի թէ ասոնք աս երկրին մարդասէր ազնուակոններէն են, որոնք իս զարհուրած ու շփոթած տես- նելով՝ իմ վրաս գթացան, և արդահատե- լով՝ իս իրենց տունը պիտի տանին: Եր- կայն ատեն անտառագութեան մէջ չմնա- ցի. լուութեամբ անտառին մէջ քանի մը պտոյտ ընելէ ետքը՝ բլրոյ մը ստորոտը հաս- նելով ձիերէն վար իջանք: Ահա հոս է մեր բնակութիւնն, ըսաւ հեծեալներուն մէկը: Չորս դին կը նայէի, ոչ տուն կար, ոչ հիւղ, ամենեւին բնակութեան նշմարանք չէր ե- րեւիր: Սակայն ան երկու մարդիկը մա- ցառներով ծածկուած փայտէ յաղթ փեղկ մը վերցուցին, որն որ գեանաւորի մը եր- կայն ու զառիվայր ճամբուն մտիցը կափա- րիչն էր. փեղկը բացուելուն պէս՝ ձիերն ի- րենց արդէն սովորական եղած տեղ մը մտնելու պէս, ինքնին ներս մտան: Յիշեալ երկու մարդիկն իս ալ իրենց հետ ներս առնելով, ու փեղկը երկու դիէն կցուած չուաններով խոնարհեցնելով՝ գոցեցին: Ահա այսպէս. Ժիւ Փերէզին արժանաւոր բեռորդին խլուրդի պէս ակնառի մը մէջ բռնուեցաւ:

Հարոնալիէ:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

«Բերականական լուծում և համա- ոստ ծաղկաբաղ 'ի նախնեաց, Տպեալ յԱզ- գային տպարանի. 1861»:

Աս գիրքը որ ութամալ 140 երեսէ կը բաղկանայ, դպրոցաց դիւրութեանը հա- մար Պէշիկդաշի Հայկազեան Ընկերութե- ծախիւքը տպուած է, և կը ծախուի Մէր- ճանը գրավաճառ Յ. Մարգարեանի քով. գինը 6 շուրուշ է:

Կը կարծենք թէ Պէշիկդաշի Հայկազ- եան Ընկերութեաննպատակը գոնէ շատե- րուն յայտնի է. Հայկազեան Ընկերութե- նպատակն է ազգին մէջ, և մասնաւորապէս դպրոցաց համար օգտակար տեսնուած գիրքեր տպագրել տալ, ու առանց շահու- ելած դնովը ծախել: Իսկ գրքին նպատակն ու կարեորութիւնն իմացընելու համար գրքին համառօտ յառաջաբանը հոս կը դը- նենք:

«Բերականական լուծումը լեզուի մը գլխաւոր բանալի- ներուն մէկն է. անով է որ լեզուին բնութեանը, անոր կազ- մութեանը ուղղին և զարդանացը կը թափանցեն, անով կա- նոնաւորն ու անկանոնը, օրինաւորն ու ապօրինաւորը կը ճանչնանք. վերջապէս քերականական կանոններն առանց լուծ- ման մեզ լեզուի մը լիովին հասու ընել չեն կրնար: Ամեն կանոնաւոր դպրոցներու մէջ լուծումը քերականութեան ուս- ման մէջ էական շիւղը համարուած է. և գրեթէ որչափ քե- րականութեան՝ նոյնչափ լուծման դասագիրքներ կան: Լու- ծումը մեր ազգային դպրոցներուն մէջ ալ անծանօթ չէ: այլ գրեթէ ամեն վարժապետ աս միջոցին կարեորութիւնը ճանչ- ցած է ու անկա կը գործածէ: Աս գիտնալով՝ համառօտ լուծման դասատետը մը տպագրութեամբ 'ի լոյս տալու յոր- դորուեցանք: Եւ որպէս զի մեր երկախրութիւնը նպատա- կին յարմար և օգտակար ըլլայ, լուծման նիւթական օրինակ- ներուն որոնք համառօտ ըրած ենք, լուծման կանոններ նախ- ընթաց ըրած ենք:

Լուծման համար աղոթ պէտք եղած մէկ բանն ալ հեղի- նակաց ընտիր կտորներն են. ուստի ասոր ալ դիւրութիւն մը տալու մտքը՝ մեր աս դասագրքին մէջ քանի մը ընտիր նախ- նեաց գործքերէն քաղուածներ բերինք: Աս քաղուածները աղոթ միանդամայն հայերէն լեզուին մէջ մարզուելու հատա- կտորներու տեղ կրնան ծառայել. կը յուսանք թէ հատակո- տորները բուն գործերը ձեռք բերելու ու կարդալու հայե- ընեստեք աշակերտաց գրգիւ մը պիտի ըլլան. քանզի հայերէն գրաբար լեզուն հեղինակաց մէջն է. աս լեզու ին այնչափ ա- ւելի հմուտ կ'ըլլայ մէկը, որչափ աւելի և ստեղծ հեղինակ կը կարդայ:

Մեր ուսումնասիր և ներդաշնակ հասարակութիւնը գոր- ծին նպատակին կարեորութեանն ու օգտակարութեանը նա- յեալով՝ կը յուսանք թէ թերութիւններուն ներդաշնակ ըլ- լայ: Գործին ընդունելութիւնը մեզի քաջալերութիւն պի- տի տայ, որ երկրորդ տպագրութիւնն աւելի ընդարձակ ու կանոնաւոր ընելու աշխատինքս:

Ա. Մ. Գ.

Աս գիրքը կ'ետադրութեան վրայ 34 ե- րեսէ բաղկացեալ յաւելուած մ'ալ ունի:

ԻՄՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԷՒ ՏՊԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԷՆ
Ա. ՃԵՎԱԶԻՐՃԵԱՆ